

Kendelse af 14. september 2022 i faglig voldgift 2022-970:

**Fagligt Fælles Forbund
Kampmannsgade 4
1790 København V**
(konsulent Silas Klein Jensen)

mod

Dansk Industri, DI Overenskomst III

for

**X ApS
c/o A
Brandholm Allé 22H, 1. 5
2610 Rødovre
CVR-nr. 40978771**
(advokat Sabine Glatz Taulov)

1. Uoverensstemmelsen

Sagen angår en virksomheds anvendelse af udenlandske medarbejdere til udførelse af en skal-muringsentreprise på en byggeplads. Spørgsmålet er, om der er sket aflønning i overensstemmelse med Overenskomst 2020 mellem Dansk Byggeri (nu DIO III) og Fagligt Fælles Forbund (3F) for Murer- og Murerarbejdsmandsarbejde.

Klager, 3F, har nedlagt påstand om, at den indklagede virksomhed, X ApS, til 3F skal betale 619.401,44 kr. med procesrente fra indgivelse af klageskrift den 15. august 2022.

Indklagede har påstået frifindelse.

2. Sagens behandling ved faglig voldgift

Sagen er den 12. september 2022 forhandlet for en faglig voldgiftsret med undertegnede, fhv. højesteretspræsident Børge Dahl, som formand og opmand. Parterne var repræsenteret af konsulent Silas Klein Jensen, 3F, og chefkonsulent, advokat Sabine Glatz Taulov, DI. I øvrigt

medvirkede som partsudpegede medlemmer af den faglige voldgiftsret forhandlingssekretær Jacob Scavenius, 3F, og chefkonsulent Erling Olsen, DI.

Der blev afgivet forklaring af faglig konsulent og opmåler, murersvend B, 3F Nordsjælland, og opmåler, murersvend C, 3F.

Da der efter procedure og votering ikke blandt de partsudpegede medlemmer af den faglige voldgiftsret var enighed om en afgørelse, træffes denne af opmanden.

3. Overenskomstgrundlaget

Overenskomsten for Murer- og Murerarbejdsmandsarbejde 2020 indeholder i § 70 en bestemmelse om ”Udenlandske medarbejderes løn- og arbejdsforhold”, hvis formål efter stk. 1 er ”at sikre overenskomstmæssige vilkår”. Det hedder i bestemmelsen bl.a.:

”Organisationsmøde

6. Hvis forbundet påviser omstændigheder, som giver anledning til at formode, at overenskomstens bestemmelser ikke bliver overholdt, f.eks. hvis forbundet forgæves har forsøgt at komme i kontakt med virksomheden rettes der omgående henvendelse til Dansk Byggeri. Tilsvarende retter Dansk Byggeri omgående henvendelse til forbundet.

7. Sådanne henvendelser skal resultere i et omgående organisationsmøde mellem overenskomstparterne. Ud over overenskomstparterne deltager hvervgiver og den udførende underentreprenør. Mødet afholdes på byggepladsen inden 48 timer medmindre andet aftales.

8. Alle relevante baggrundsoplysninger fremlægges på organisationsmødet. På organisationsmødet påhviler det underentreprenøren at bevise, at overenskomstens bestemmelser overholdes.

...

Faglig voldgift

...

15. Voldgiftsretten skal tage stilling til om overenskomstens bestemmelser er overholdt på grundlag af de oplysninger, der er forelagt voldgiftsretten, og i det omfang det er muligt et eventuelt efterbetalingskrav.

...”

Overenskomstparterne har den 17. august 2022 underskrevet ”Protokollat af 17. august 2022 om forståelsen af bestemmelserne om oplysningspligt og bevis i de enslydende regler om ”Udenlandske medarbejderes løn- og arbejdsforhold” i Bygge- og Anlægsoverenskomsten 2020 § 89, Bygningsoverenskomsten 2020 § 76 og Overenskomsten for Murer- og Murerarbejdsmandsarbejde 2020 § 70”, hvori det bl.a. hedder:

”Der er i de nævnte bestemmelser etableret en særlig ”fast track”-procedure for behandling af sager om udenlandske medarbejderes løn- og arbejdsforhold med regler om oplysningspligt og bevis. Overenskomstparterne, DIO III og Fagligt Fælles Forbund, har under behandlingen af en sag ved Arbejdsretten, AR2021-521, været enige om henvisning til faglig voldgift af en principiel uenighed om, hvorvidt § 89 i Bygge- og Anlægsoverenskomsten indebærer, at der ved behandling af sager omfattet af bestemmelsen ved faglig voldgift eller i Arbejdsretten gælder en regel om omvendt bevisbyrde eller almindelig ligefrem bevisbyrde. Denne uenighed er overenskomstparterne efter sagens forhandling og votering ved faglig voldgift, FV2021-951, blevet enige om at løse med vedtagelsen af dette protokollat om forståelsen af bestemmelserne:

En henvendelse fra forbundet som angivet i bestemmelsernes stk. 6 skal resultere i et ”omgående organisationsmøde” som angivet i stk. 7. På dette organisationsmøde skal virksomheden fremlægge ”alle relevante baggrundsoplysninger” som angivet i stk. 8.

Fremlægger virksomheden ikke ”alle relevante baggrundsoplysninger” på organisationsmødet eller under en efterfølgende organisationsmæssig behandling, og videreføres sagen til faglig voldgift eller Arbejdsretten, jf. stk. 13 og 15, skal virksomheden fremlægge de nævnte relevante baggrundsoplysninger for den faglige voldgiftsret, henholdsvis Arbejdsretten.

Undlader virksomheden at opfylde denne oplysningspligt under behandlingen af sagen ved faglig voldgift eller Arbejdsretten, kommer tvivl om faktum, som kunne have været undgået ved virksomhedens fremlæggelse af ”alle relevante baggrundsoplysninger”, virksomheden til skade i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler om processuel skadevirkning og bevis.”

4. Sagen og dens oplysning

4.1. Sagen angår arbejde på en byggeplads i Birkerød. I forbindelse med et pladsbesøg den 4. august 2021 konstaterede 3F, at der var fem udlændinge, som var i gang med skalmuring. B fra 3F har forklaret, at han besøgte pladsen en 3-4 gange og yderligere har mødt medarbejderne, der kommer fra Litauen, på to andre byggepladser i henholdsvis Jægerspris og Hillerød.

4.2. Vedrørende pladsen i Birkerød kontaktede B fra 3F firmaet Y Murerentreprise, som arbejdede på pladsen, og som den 10. august 2021 sendte en e-mail til B, 3F, hvori det bl.a. hedder:

”Jf. aftale fremsender jeg hermed navn og cvr. nummer på underentreprenør samt navne på de folk der går på pladsen

X ApS

...

Navne på folkene på pladsen:

”D, E, F, G og H.”

4.3. I brev af 12. august 2021 anmodede 3F med henvisning til § 70 i Overenskomsten for Murer- og Murerarbejdsmandsarbejde DI om afholdelse af et organisationsmøde på pladsen i Birkerød. Det hedder i brevet bl.a.:

”...

3F ... besøgte pladsen den 4. august 2021.

Z A/S, CVR ... (medlem af DI-DIO III) har entreret med Y Murerentreprise ApS, CVR ... (medlem af Dansk Håndværk), som har entreret med X ApS, cvr ... (medlem af DI-DIO III) der på pladsen benytter fem udenlandske medarbejdere, til at udføre skalmuring. De udenlandske medarbejdere var ikke særlig meddelsomme.

3F har forsøgt at kontakte virksomheden.

Det har ikke været muligt at belyse løn- og arbejdsforhold.

...

3F ønsker dokumentation for løn- og arbejdsforhold efterlever overenskomsten for de udenlandske medarbejdere.

...”

4.4. Organisationsmødet fandt sted den 6. september 2021. Af referatet af mødet fremgår, at virksomheden (X ApS) ikke mødte ”på trods af behørig indkaldt”, mens en repræsentant fra byggeledelsen, Z A/S, deltog i mødet og oplyste, ”at X’s entreprise strækker sig fra ca. uge 28 til uge 40 og at der er ca. 5 medarbejdere”. Det fremgår endvidere af referatet, at 3F ønskede dokumentation for, at ”løn- og arbejdsforhold efterlever overenskomsten for de udenlandske medarbejdere”, og der er en opregning af dokumenter, som 3F ønskede fremsendt inden den 10. september 2021.

4.5. 3F modtog med en e-mail af 15. september 2021 fra DI dokumentation modtaget fra virksomheden i form af fem ansættelsesbeviser og fem lønsedler.

4.5.1. Ifølge ansættelsesbeviserne, som alle er dateret den 3. oktober 2020, skulle de fem medarbejdere være ansat af X ApS som "Murer/Bricklayer" fra den dato (en enkelt fra den 1. oktober 2020) under Murer- og Murerarbejdsmandsoverenskomsten til 37 timer om ugen med en timeløn på 230 DKK ved timelønsarbejde og med ret til arbejdsmarkedspension (Pension Danmark), og således at deres ansættelsesforhold "ophører uden yderligere varsel den 20. december 2023".

4.5.2. Lønsedlerne er udfærdiget på lønsystemet Intects lønformular for lønperioden 1.-31. august 2021. Efter lønsedlerne skulle hver af de fem medarbejdere – med delvis udstregede navne, H, F, G, D og E svarende til navnene oplyst af Y Murerentreprise i e-mail af 10. august 2021 – i perioden have arbejdet 160 timer til en løn på 230,00 kr. i timen. Der var angivet fradrag for egenbetaling til pensionsordning, for ATP og for AM-bidrag og A-skat med samme beløb i alle fem lønsedler. I dem alle var det angivet, at der var 20.422,35 kr. til udbetaling. Under rubrikken "Saldi" varierede angivelsen af AM-indkomst, År til Dato, mellem 266.631,60 kr., 278.554,80 kr., 281.204,00 kr. (to medarbejdere) og 281.866,80 kr. Det var angivet, at lønnen var "til rådighed d. 31-08-2021". Der var ingen angivelse i lønsedlen af, hvorledes lønnen ville blive udbetalt den 31. august 2021, herunder i form af et kontonummer, og der er ingen oplysninger om, hvorvidt eller hvordan der faktisk blev udbetalt løn til medarbejderne den 31. august 2021.

4.6. Af e-mailen af 15. september 2021 fra DI til 3F fremgår, at DI havde opfordret virksomheden til at fremlægge yderligere dokumentation, bl.a. dokumentation for indbetaling af pension, aftaler om lægning af arbejdstiden, ugesedler på alle medarbejdere, akkordaftalen og entrepriseaftalen med Y Murerentreprise.

4.7. Da 3F ikke trods flere rykkere modtog yderligere materiale fra virksomheden, anmodede 3F i brev af 7. december 2021 DI om afholdelse af et opfølgende organisationsmøde. Det hedder i brevet bl.a.:

"Det har ikke været muligt at belyse løn- og arbejdsforhold.

...

3F ønsker dokumentation for løn- og arbejdsforhold efterlever overenskomsten for de udenlandske medarbejdere.

...

Herunder dokumentation for indbetaling af løn på medarbejdernes konto, dokumentation for betaling af pension.

3F har opmålt arbejdet og har derfor følgende krav som virksomheden opfordres til at bevise at dens medarbejdere som minimum har tjent ved det pågældende arbejde.

Da der på lønsedlerne er trukket medarbejder andel af pension, men dette beløb ikke er dokumenteret tillægges dette i beregningen, som udbetaling fradrages 50 kr. pr time.

Krav opmåling i priskurant tillagt almindeligt forekommende dagløn samt overenskomstens tillæg Pension, Feriepenge og SH.

Kr. 623.348,94.”

4.8. Anmodningen var vedlagt en række bilag.

4.8.1. Der var således vedlagt bilag, som viste, hvorledes 3F var nået frem til kravet på de 623.348,94 kr., der ifølge opgørelsen som minimum skulle have været betalt for det udførte arbejde. Beregningen heraf tog udgangspunkt i et specificeret akkordregnskab omfattende opmåling af den udførte skalmuring fordelt på henholdsvis murerarbejde, samlet sum 260.726,46 kr., og murerarbejdsmandsarbejde, samlet sum 135.785,05 kr., i alt 396.511,51 kr. Hertil var lagt, hvad der betegnedes som ”almindeligt forekommende daglønssarbejde 15%”, 59.476,73 kr., og ”værktøjspenge anslået 5 medarbejdere” i 13 uger á 37 timer á 3,05 kr., 7.335,25 kr., i alt 463.323,49 kr. Af dette beløb var der beregnet feriegodtgørelse, 57.915,44 kr., særlig opsparing, SH- og feriefridagsgodtgørelse, 55.135,50 kr., samt virksomhedens andel af pensionsbetaling, 46.974,52 kr., hvorved kravet på 623.348,94 kr. fremkom. I de fremlagte opgørelser var medtaget en rubrik ”udbetalt anslået” 2.405 timer á 50,00 kr., dvs. 120.250 kr., som ikke ses at indgå i beregningen af påstandsbeløbet.

Vedrørende posten ”almindeligt forekommende daglønssarbejde” har B og C samstemmende forklaret, at der i praksis ved akkordarbejde altid forekommer arbejde, som ligger uden for den aftalte akkord, og som i mangel af særskilt aftale om akkordering aflønnes med timeløn.

4.8.2. Til belysning af manglende pensionsbidragsindbetaling var anmodningen vedlagt en e-mailkorrespondance mellem Dansk Byggeri (nu DIO III) og Pension Danmark fra den 20. juli 2020. Dansk Byggeri skrev til Pension Danmark, at virksomheden X ApS, CVR-nr. 40978771,

havde meddelt, at de ingen ansatte havde haft i perioden, og at der desuden skulle laves en 0-indberetning ét år frem. Pension Danmark svarede, at ”Det er hermed gjort. I vil snarest modtage et lukkebreve.”

4.8.3. Om beskæftigede i virksomheden var der vedlagt en udskrift fra Erhvervsstyrelsen, hvorefter virksomheden havde indberettet følgende antal ansatte/årsværk for månederne oktober 2020 - september 2021: 20/16, 4/4, 38/38, 24/24, 33/33, 35/34, 31/32, 20/21, 18/18, 16/16, 13/12, 11/11.

4.9. Der blev afholdt organisationsmøde den 21. januar 2022 med deltagelse af repræsentanter for DIO III og 3F. Af referat af mødet fremgår, at ”virksomheden var blevet informeret om mødetidspunkt via e-mail” og havde fået tilsendt et link til deltagelse i mødet, men at virksomheden ikke var mødt.

4.10. På mødet efterlyste 3F ifølge referatet dokumentation, bl.a. i form af ugesedler, lønsedler for hele byggeperioden, akkordaftaler, entrepriseaftalen med Y Murerentreprise, og dokumentation for, at medarbejderne ”har fået overført lønnen til deres konto/at lønnen er blevet udbetalt kontant”, og at virksomheden havde indberettet ferie. DIO III opfordrede ifølge referatet virksomheden til at deltage i den fagretlige behandling og fremsende den oplyste dokumentation.

4.11. Det fremgår af referatet, at 3F havde opmålt byggeriet efter priskurant og overenskomst og fremsendt akkordregnskab og beregnet krav på 623.348,94 kr. og stillede krav om dokumentation for, at virksomheden som minimum havde betalt dette beløb. DIO III tilkendegav, at DIO III ikke på det foreliggende grundlag kunne anerkende krav i den af 3F beregnede størrelsesorden.

4.12. Under sagens forberedelse har 3F med replik af 2. september 2022 fremlagt en ny opgørelse, hvor krav om værktøjspenge er reduceret til at vedrøre 3 medarbejdere og derfor til 4.401,15 kr., hvilket har ført til et nyt samlet krav på de 619.401,44 kr., der som minimum skulle have været betalt for det udførte arbejde.

4.13. Den indklagede virksomhed er pr. 31. marts 2022 blevet slettet som medlem af DIO III på grund af restance. DIO III har ikke – ud over hvad der foran er anført – modtaget oplysninger

fra virksomheden eller bemærkninger fra virksomheden til mødeindkaldelser, mødereferater, sagens forberedelse eller de udvekslede processkrifter med bilag.

5. Parternes hovedsynspunkter

5.1. Klager har anført, at den indklagede virksomhed i forhold til overenskomst og priskurant har opnået en besparelse ved underbetaling af de fem udenlandske medarbejdere fra Litauen på 619.401,44 kr.

Klager har herved henvist til, at det i Overenskomsten for Murer- og Murerarbejdsmandsarbejde § 23, stk. 1, af overenskomstparterne er aftalt, at: ”Alt nyt arbejde udføres i akkord og betales i henhold til de mellem parterne gældende priskuranter samt de i Overenskomsten fastsatte bestemmelser.” Det udførte arbejde har mindst været skullet betalt med, hvad det efter priskuranten er opmålt til. Klager har herved henvist til tilkendegivelse i faglig voldgift 2018.0015 mellem 3F/BJMF og Dansk Byggeri (nu DIO III) for Larsen & Egelund ApS, hvor det om et arbejde omfattet af priskuranten med henvisning til overenskomstens § 23, stk. 1, udtales: ”En akkordaftale om betaling for dette arbejde må derfor efter overenskomsten samlet set ikke stille medarbejderne ringere end en opmåling efter den gældende priskurant.”

Da der efter klagers opfattelse altid ved akkordarbejde forekommer arbejde, som ikke omfattes af akkorden, skal der ved opgørelse af besparelsen tages højde herfor ved at lægge en procent-sats til, som klager har estimeret til 15. Klager har herved henvist til, at akkordopgørelserne i kendelse af 12. april 2013 i faglig voldgiftssag 2013.0033 mellem 3F og Dansk Byggeri (nu DIO III) for HEFA Wallsystems Denmark A/S. I den sag blev akkordsummen skønsmæssigt forhøjet med 15 %, da der uanset de pågældende arbejders omfattende og langvarige karakter ikke i nogen af de mange akkorder sås at have været betalt for sædvanligt forekommende dag-lønsarbejde. Klager har endvidere fremlagt en række akkordregnskaber, hvori indgår dagløn-sarbejde.

Klager gør gældende, at der skal ses bort fra de fremlagte lønsedler, som ikke kan anses for valide. Der er ingen angivelse af kontonummer. Virksomheden har indberettet til Pension Danmark ikke at have ansatte, mens der efter lønsedlerne angiveligt er betalt pensionsbidrag. Virksomheden er gentagne gange blevet opfordret til at fremkomme med oplysninger, som dokumenterer, hvad medarbejderne faktisk har fået udbetalt, hvad der er betalt til pension og ferie

mv. Virksomheden har undladt at medvirke til sagens oplysning, hvilket klart må komme virksomheden til skade. Der er ikke grundlag for at godskrive virksomheden mere end 50 kr. pr. time.

5.2. Indklagede har anført, at der ved opgørelsen af, hvad der skulle have været betalt, ikke er grundlag for at tillægge 15 % for daglønsarbejde. I den sag, klager har henvist til, forelå der helt særlige omstændigheder, som ikke kan overføres til den foreliggende sag omfattende én akkord. Der er intet konkret oplyst om det udførte arbejde, som giver grundlag for at hævde, at der har været daglønsarbejde, og da slet ikke i det omfang, som klager hævder.

Indklagede har endvidere anført, at de fremlagte ansættelsesbeviser og lønsedler skal lægges til grund, hvorefter medarbejderne har fået udbetalt 230 kr. pr. time, dvs. for 2.405 timer 553.150 kr. At virksomheden har lavet en 0-indberetning til Pension Danmark, og at der ikke er noget kontonummer på lønsedlerne, er ikke tilstrækkeligt til en tilsidesættelse af lønsedlerne.

Der er herefter ikke noget grundlag for at nå frem til, at den indklagede virksomhed har betalt mindre, end hvad der efter overenskomsten mindst skulle have været betalt.

6. Opmandens begrundelse og resultat

Det er ubestridt, at fem litauiske medarbejdere for den indklagede virksomhed, X ApS, har udført skalmuringsarbejde på en byggeplads i Birkerød.

Overenskomsterne er enige om, at den indklagede virksomhed, X ApS, som medlem af DIO III har været forpligtet til at aflønne de litauiske medarbejdere efter Murer- og Murerarbejdsmandsoverenskomsten. Spørgsmålet under sagen er, om virksomheden har aflønnet medarbejderne i overensstemmelse med Overenskomsten, eller om virksomheden har betalt medarbejderne mindre end, hvad de efter Overenskomsten havde krav på, med den virkning, at 3F har krav på, at virksomheden til 3F betaler det beløb, som virksomheden har sparet ved at betale medarbejderne mindre end, hvad virksomheden var forpligtet til mindst at betale efter Overenskomsten. Parterne strides om, hvad virksomheden mindst skulle have betalt medarbejderne i løn efter Overenskomsten, og hvad den faktisk har betalt.

I overensstemmelse med det, som hovedentreprenøren på pladsen, Z A/S, har oplyst, og som den indklagede virksomhed ikke har taget afstand fra og ikke er fremkommet med bemærkninger til, lægges det til grund, at de fem medarbejdere har arbejdet på pladsen i 13 uger. I overensstemmelse med, hvad 3F har gjort i sine beregninger, som den indklagede virksomhed ikke har taget afstand fra eller haft bemærkninger, lægges det til grund, at de fem medarbejdere i perioden arbejdede 37 timer om ugen, dvs. i alt 2.405 timer.

Klager har foretaget en opmåling af det udførte arbejde efter Priskuranten aftalt mellem DIO III og 3F og fremlagt specificeret akkordregnskab, som den indklagede virksomhed ikke har taget afstand fra eller haft bemærkninger til. Det lægges på den baggrund til grund, at arbejdet omfattet af Priskuranten efter denne ville have udløst en samlet akkordsum som opmålt af 3F på 396.511,51 kr.

Hertil skal lægges værktøjspenge, hvilket passende kan ske med det beløb, som 3F har opgjort det til, dvs. 7.335,25 kr.

I mangel af nærmere oplysninger om karakteren af det udførte arbejde og forholdene under udførelsen og under hensyn til forholdet mellem timetallet 2.405 og den opmålte akkordsum er der, uanset det oplyste om størrelsen heraf i andre entrepriser, ikke fornødent holdepunkt for et tillæg for almindeligt forekommende daglønssarbejde på 15 % af den opmålte akkordsum.

Da der efter al sandsynlighed imidlertid har været noget almindeligt forekommende daglønssarbejde, findes omfanget heraf i den foreliggende sag passende at kunne ansættes til omkring 5 % af den opmålte akkordsum, således at der i alt mindst skulle have været betalt rundt regnet 425.000 kr. for arbejdet – med tillæg af feriegodtgørelse, SH-betaling og arbejdsgivers pensionsbidrag, rundt regnet i alt 570.000 kr.

Den indklagede virksomhed har – trods gentagne opfordringer og anledninger – ikke oplyst noget om, hvorledes der er udbetalt løn til medarbejderne, og har ikke fremlagt nogen dokumentation for, hvad de fem medarbejdere har fået udbetalt. Den indklagede virksomhed har alene henvist til de fremlagte ansættelsesbeviser og lønsedler med angivelse af en timeløn på 230 kr. Efter lønsedlerne er der også betalt pensionsbidrag, men der ses ikke at være sket indbetaling til Pension Danmark. Virksomhedens manglende medvirken til sagens oplysning trods gentagne opfordringer og anledninger findes at måtte komme virksomheden bevismæssigt til

skade. Der ikke i det, som virksomheden har bidraget med, fornødent grundlag for at antage, at der faktisk er sket aflønning med 230 kr. for de 2.405 timer.

3F har under sagen anerkendt, at der for de 2.405 timer er udbetalt en timeløn på 50 kr., dvs. i alt 120.250 kr. Virksomheden har ikke forholdt sig hertil. Virksomheden er således ikke fremkommet med noget, som giver holdepunkt for at antage, at der til medarbejderne er udbetalt en højere løn.

Som sagen herefter er oplyst, må det anses for utvivlsomt, at den indklagede virksomhed ikke har betalt de fem medarbejdere, hvad den efter Overenskomsten mindst skulle have betalt.

På denne baggrund og under hensyn til løn- og arbejdsforhold i Litauen i 2021 lægges det ved bedømmelsen af, hvad virksomheden herved har opnået af besparelse til grund, at medarbejderne har fået udbetalt 120.000 kr.

Virksomheden besparelse kan herefter ansættes til 450.000 kr.

Thi bestemmes:

X ApS, CVR-nr. 40978771, skal til Fagligt Fælles Forbund inden 14 dage betale 450.000 kr. med procesrente fra den 15. august 2022.

Hver part bærer egne omkostninger ved sagens behandling og halvdelen af udgiften til opmand.

Børge Dahl